

Το Ενεργειακό Τοπίο στην Ελλάδα

Έρευνα του ελληνικού γραφείου της Greenpeace δείχνει ότι οι Έλληνες θέλουν περισσότερη εξοικονόμηση ενέργειας, ιδιοκατανάλωση και ανανεώσιμη ενέργεια για να αντιμετωπιστεί η τρέχουσα ενεργειακή κρίση

Οι περισσότεροι από τους ερωτηθέντες πιστεύουν ότι οι εθνικές και οι ευρωπαϊκές πολιτικές αποτελούν την κύρια αιτία της ενεργειακής κρίσης (38% & 32% αντίστοιχα) [σελ. 18 αναλυτικής παρουσίασης έρευνας] και η πλειοψηφία (65%) θεωρεί ότι η εκάστοτε κυβέρνηση έχει την ευθύνη να προστατεύει τους καταναλωτές από τις αυξήσεις των τιμών ενέργειας [σελ. 20] .

Για την αντιμετώπιση της κλιματικής και οικονομικής κρίσης, το 60% των ερωτηθέντων πιστεύει ότι πρέπει να δοθεί υψηλή προτεραιότητα σε πολιτικό επίπεδο στην ενεργειακή μετάβαση και τις ΑΠΕ. Οι κάτοικοι των νησιών του Αιγαίου δίνουν τη μεγαλύτερη προτεραιότητα (71%) [σελ. 24].

Στην ερώτηση αν πιστεύουν ότι η κυβέρνηση συμπεριλαμβάνει τους καταναλωτές στις εθνικές ενεργειακές αποφάσεις, η συντριπτική πλειοψηφία (80%) απάντησε ότι το κράτος δεν εμπλέκει τους πολίτες στη διαδικασία λήψης αποφάσεων για την ενεργειακή μετάβαση [σελ. 25].

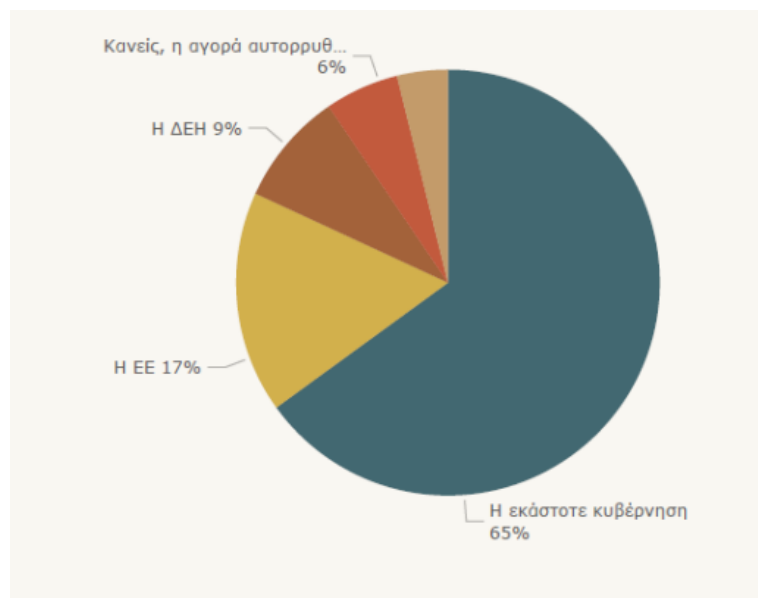
Καθώς οι τιμές του ορυκτού αερίου έχουν εκτοξευθεί, εκατομμύρια πολίτες έχουν τεθεί σε ακόμη μεγαλύτερο κίνδυνο ενεργειακής φτώχειας στην Ελλάδα. Ο πόλεμος στην Ουκρανία έχει αποκαλύψει πόσο ευάλωτη είναι η Ελλάδα στις ασταθείς διεθνείς αγορές φυσικού αερίου, λόγω της εξάρτησής μας από εισαγωγές για το 90% των αναγκών μας σε ορυκτό αέριο. **Ποτέ δεν ήταν πιο ξεκάθαρο ότι χρειαζόμαστε ανανεώσιμη, οικονομικά προσιτή ενέργεια για όλους.** Μια ενδελεχή αξιολόγηση του τρόπου με τον οποίο η ελληνική κυβέρνηση διαχειρίστηκε αυτήν την κρίση αποκάλυψε η πανελλαδική έρευνα του ελληνικού γραφείου της Greenpeace με τίτλο “Το Ενεργειακό Τοπίο στην Ελλάδα” που ανατέθηκε στην εταιρεία ερευνών Long Lust και διεξήχθη τον Φεβρουάριο του 2022*, μια μελέτη που αναλύει το επίπεδο γνώσης, εμπλοκής και συμμετοχής 1.241 Ελλήνων καταναλωτών στην ενεργειακή μετάβαση. Το ερωτηματολόγιο της έρευνας δομήθηκε από ερευνητικούς συνεργάτες της Greenpeace, τον Γιώργο Κουκουφίκη (PhD, ερευνητής) και τη Μαρία Μαργώση (PhD, ομάδα Engage).

Όταν ζητήθηκε από τους ερωτηθέντες να επιλέξουν από μία λίστα 6 επιλογών τον τρόπο που θα ήθελαν να συμμετάσχουν στην ενεργειακή μετάβαση, το 66% επέλεξε την ανακαίνιση σπιτιού με στόχο την καλύτερη ενεργειακή απόδοση, ενώ

η αμέσως πιο δημοφιλής επιλογή ήταν η εγκατάσταση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ) με στόχο την παραγωγή ενέργειας για ιδιοκατανάλωση (53%) [σελ. 29]. Συμπεραίνουμε, λοιπόν, ότι αυτό για το οποίο ο περισσότερος κόσμος ανησυχεί αυτήν την περίοδο είναι το πώς θα μειώσει τις ετήσιες ενεργειακές του δαπάνες. Αυτό συνδέεται και με το γεγονός ότι το 65% των συμμετεχόντων στην έρευνα πιστεύει ότι η ζωή τους έχει ήδη επηρεαστεί από τις πρόσφατες αυξήσεις στις ενεργειακές τιμές ενώ το 80% περιμένει ότι η τρέχουσα κρίση θα έχει δυσμενείς επιπτώσεις στην ποιότητα ζωής τους [σελ.19].

ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΚΡΙΣΗ

Εδώ και χρόνια, μέσα από τη δουλειά μας, τονίζουμε την ανάγκη για ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και υποστήριξη των καταναλωτών στα επόμενα βήματα για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης. Το γεγονός ότι μόνο το 51% του συνολικού δείγματος δηλώνει ότι γνωρίζει με βεβαιότητα τρόπους για να μειώσει το ενεργειακό κόστος και ότι όσοι το έχουν περισσότερο ανάγκη δεν ξέρουν πώς να το κάνουν, καθιστά σαφές ότι ακόμα υπάρχει αρκετό περιθώριο για αποτελεσματικότερη ενημέρωση του κοινού στο κομμάτι αυτό. Η ταξική διαφοροποίηση που εντοπίστηκε στον βαθμό γνώσης για τη μείωση του κόστους (εκείνοι που ξοδεύουν μεγαλύτερο ποσοστό του εισοδήματός τους στην ενέργεια έχουν συγκριτικά λιγότερη γνώση για το πώς να μειώσουν αυτό το κόστος), υπογραμμίζει την ανάγκη υποστήριξης που θα έπρεπε να δοθεί σε χαμηλότερα εισοδήματα [σελ.17].

Ποιος πιστεύετε ότι πρέπει να έχει την ευθύνη της προστασίας των καταναλωτών από τις αυξήσεις στο κόστος της ενέργειας;

Στην ερώτηση σχετικά με το ποιος πρέπει να προστατεύει τους καταναλωτές από την υφιστάμενη κρίση, η μεγάλη πλειοψηφία (65%) πιστεύει ότι **η εκάστοτε**

κυβέρνηση έχει την ευθύνη, ακολουθούμενη από την Ευρωπαϊκή Ένωση (17%) και τη ΔΕΗ (9%) [σελ. 20].

ΛΥΣΕΙΣ ΑΠΕ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΣΕ ΑΠΕ

Το 73% των ερωτηθέντων έχει “θετική” και “πολύ θετική” άποψη για τις ΑΠΕ. Το εισόδημα είναι το κύριο στοιχείο που διαφοροποιεί τη στάση τους απέναντι στις ΑΠΕ, με την αποδοχή να μειώνεται ανάλογα με το ύψος ατομικών αποδοχών. Οι άνθρωποι με ετήσιο καθαρό εισόδημα μικρότερο των 10.000€ είναι λιγότερο θετικοί απέναντι σε λύσεις ανανεώσιμης, καθαρής ενέργειας, γεγονός που τονίζει πώς το εισόδημα καθορίζει το επίπεδο ευαισθητοποίησης και πρόσβασης στις απαραίτητες πληροφορίες [σελ. 23]. Συμπερασματικά, είναι απαραίτητο τα πιο χαμηλά εισοδήματα να τύχουν ειδικής μέριμνας, με περαιτέρω ενημέρωση και οικονομικά κίνητρα ώστε να έχουν ισότιμη πρόσβαση στην ενεργειακή μετάβαση.

Ποια είναι η άποψή σας για τα παρακάτω; (% Πολύ και Πάρα πολύ)

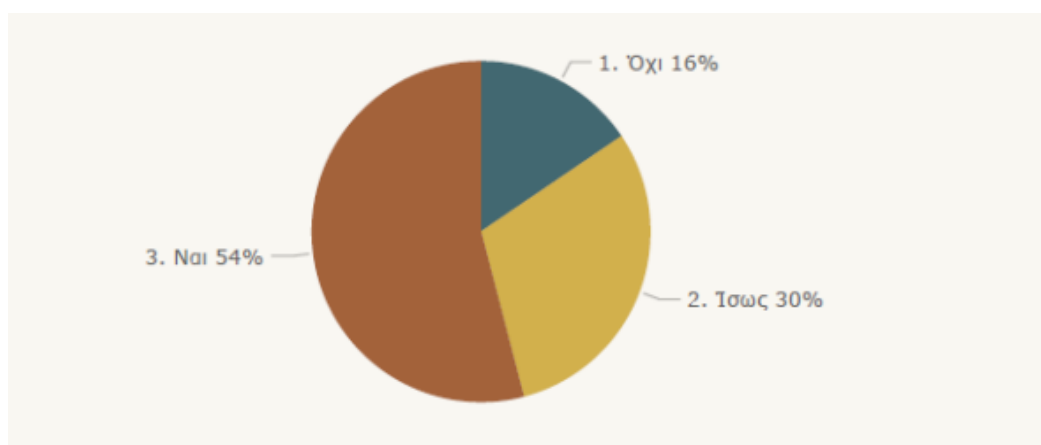
Η γενική κατεύθυνση του κόσμου προς τις λύσεις ανανεώσιμης ενέργειας είναι αρκετά θετική και οι περισσότεροι ερωτηθέντες (75%) θεωρούν σημαντικό για την Ελλάδα να εκμεταλλευτεί το διαθέσιμο δυναμικό ανανεώσιμης ενέργειας για να ανταπεξέλθει σε αυτήν την κρίση. Ωστόσο, και σε ό,τι αφορά τη γενική αντίληψη για το πώς χειρίζεται την κατάσταση η ελληνική κυβέρνηση, η συντριπτική πλειοψηφία (80%) πιστεύει ότι το κράτος δεν εμπλέκει τους πολίτες στη διαδικασία λήψης αποφάσεων για την ενεργειακή μετάβαση [σελ. 25]. Γίνεται

φανερή λοιπόν η ανάγκη μέριμνας για περισσότερη ενεργειακή δημοκρατία στη χώρα μας.

Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι οι πολίτες δείχνουν αρκετό ενδιαφέρον για τις λύσεις εξοικονόμησης ενέργειας (66%) και την ιδιοκατανάλωση (53%) [σελ. 29], ενώ η πλειοψηφία (67%) πιστεύει ότι το κράτος πρέπει να παίξει κεντρικό ρόλο στην ενεργειακή μετάβαση [σελ. 27]. Μάλιστα, οι πολίτες επιθυμούν έντονα να συμμετέχουν στη μετάβαση αυτή και οι ίδιοι, αφού 51% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο ιδανικός τρόπος για να συμβεί είναι μέσω συνεταιρισμών από τοπικούς φορείς και ομάδες πολιτών μεταξύ τους, ενώ ένας ακόμα τρόπος που προτιμήθηκε είναι οι συμπράξεις των πολιτών με τον δημόσιο τομέα (49%) [σελ. 28]. Αντίθετα, όταν οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν αν γνωρίζουν πρόσφατες πρωτοβουλίες από πλευράς της κυβέρνησης για την υποστήριξη μιας πιο βιώσιμης παραγωγής και κατανάλωσης ενέργειας, **μόνο το 12%** δήλωσε ότι γνωρίζει τέτοιες πρωτοβουλίες που να υλοποιούνται από την τοπική αυτοδιοίκηση ή το κράτος [σελ. 26].

ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

Οι πολίτες της χώρας είναι κυρίως υπέρ των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και οι τοπικές κοινωνίες θέλουν να επενδύσουν σε αυτές. Πρέπει να δοθούν στις τοπικές κοινωνίες τα μέσα για να έχουν τη δική τους παραγωγή ανανεώσιμης ενέργειας ως τρόπο εξασφάλισης της αυτονομίας τους με καθαρή ενέργεια και για μελλοντικές κρίσεις. Τα αποτελέσματα δείχνουν πολύ χαμηλό επίπεδο γνώσης για τις Ενεργειακές Κοινότητες (ΕΚΟΙΝ), καθώς το 45% δεν έχει ακούσει ποτέ για αυτές, το 33% έχει απλά ακούσει ή διαβάσει κάτι για αυτές, αλλά μόνο το 5% δηλώνει ότι έχει καλή γνώση του θέματος [σελ. 32]. Παρατηρείται ότι αν και ήδη υπάρχει νομοθεσία που διασφαλίζει ευνοϊκούς όρους για τη σύσταση και τη λειτουργία ενεργειακών κοινοτήτων στη χώρα, συνεχίζει να μην υφίσταται ολοκληρωμένη πληροφόρηση και στήριξη στους πολίτες για αυτές. Όμως, παρά

Σας φαίνεται ενδιαφέρουσα η ιδέα να συμμετάσχετε σε ένα εγχείρημα Ενεργειακής Κοινότητας (ΕΚ);

τον χαμηλό βαθμό γνώσης για τις ΕΚΟΙΝ, η πρόθεση συμμετοχής είναι αρκετά υψηλή όταν στο ερωτηματολόγιο εξηγείται περί τίνος πρόκειται **(το 54% δηλώνει ότι θα ενδιαφερόταν να λάβει μέρος σε ΕΚΟΙΝ)** [σελ. 33].

Όταν οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν για τους λόγους για τους οποίους θα γίνονταν μέλη σε μια ΕΚΟΙΝ, η **μείωση του κόστους ενέργειας** για προσωπική/εταιρική χρήση ήταν με διαφορά το πιο σημαντικό κίνητρο (55%) [σελ. 35]. Έτσι, όταν στη συνέχεια ρωτήθηκαν ποιο θα ήταν το ποσοστό μείωσης του ετήσιου ενεργειακού κόστους που θα τους παρακινούσε να ενταχθούν σε μια ΕΚΟΙΝ, η πλειοψηφία θα επιθυμούσε μια μείωση μεταξύ 21%-40%, ακολουθούμενη από την επιλογή μείωσης του κόστους κατά 41%-60% [σελ. 37].

Για να προσδιοριστεί η οικονομική ικανότητα και το ενδιαφέρον για συμμετοχή σε μια τοπική ενεργειακή πρωτοβουλία, αξιολογήθηκαν τα επίπεδα εισοδήματος και τα ποσοστά ιδιοκτησίας, από τα οποία προέκυψαν 3 εισοδηματικές ομάδες: >20.000€/ετησίως (30%), 10-20.000€/ετησίως (40%), κάτω από 10.000 €/ετησίως (25%) - ένα ποσοστό 5% δεν απάντησε στην ερώτηση. Για τους πολίτες με ετήσιο καθαρό εισόδημα άνω των 20.000€, υπάρχει σημαντική διαφορά ως προς το ύψος της επένδυσης που προτίθενται να κάνουν. Η πλειοψηφία τους (40%) θα επένδυε 1.000€ - 5.000€, ενώ υπάρχει ένα 36% που θα επένδυε πάνω από 5.000€. Η πλειονότητα των ερωτηθέντων με εισόδημα κάτω των 20.000€ θα επένδυε έως και 1.000€, ειδικά όσοι έχουν ετήσιο καθαρό εισόδημα μικρότερο από 10.000€ [σελ. 38]. Είναι πολύ σημαντικό λοιπόν, για να εξασφαλιστεί η ενεργειακή μετάβαση με ίσες ευκαιρίες για όλους, να στηριχθεί και να προωθηθεί από την κυβέρνηση η συμμετοχή των χαμηλότερων εισοδημάτων σε τοπικές ενεργειακές πρωτοβουλίες.

Σημείωση: η ιδιοκτησία δεν είναι απαραίτητη για τη συμμετοχή σε μία ενεργειακή κοινότητα, η ερώτηση έγινε για ερευνητικούς λόγους.

ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΔΡΑΣΟΥΜΕ ΤΩΡΑ

Η έκτακτη κλιματική ανάγκη μάς αναγκάζει να πραγματοποιήσουμε την ενεργειακή μετάβαση άμεσα και επειγόντως, αλλά αυτό πρέπει να γίνει με συμμετοχικό, δίκαιο και δημοκρατικό τρόπο, χωρίς αποκλεισμούς, με κριτήρια περιβαλλοντικής και κοινωνικής δικαιοσύνης, και με ένα νέο πλαίσιο για την παραγωγή ανανεώσιμης ενέργειας το οποίο θα την καθιστά προσβάσιμη σε όλα τα νοικοκυριά στη χαμηλότερη δυνατή τιμή.

Μπορούμε να συμβάλλουμε ώστε να μπει ένα τέλος σε αυτήν την ενεργειακή κρίση και σε άλλες παρόμοιες, και ταυτόχρονα να βοηθήσουμε στην προστασία μας από την κλιματική κρίση. Υπάρχει μια σαφής και εφικτή λύση: **Ο συνδυασμός ανανεώσιμης ενέργειας και εξοικονόμησης ενέργειας είναι η καλύτερη επιλογή για να έχουμε ενεργειακή ασφάλεια.** Εάν συνδυαστούν οι δυνατότητες που παρέχουν αυτά τα τρία πεδία, η συνολική ενεργειακή ζήτηση

στην Ελλάδα μπορεί να μειωθεί ως και κατά ένα τέταρτο έως το 2030. Τα μέτρα εξοικονόμησης ενέργειας, σε αυτήν την περίπτωση, θα αντιστοιχούσαν στο μισό έως τα τρία τέταρτα της συνολικής μείωσης της ενέργειας, με τις ανανεώσιμες πηγές να παρέχουν το υπόλοιπο (συμπεριλαμβανομένης της ιδιοκατανάλωσης από ΑΠΕ). Πρέπει να βάλουμε τους πολίτες στο επίκεντρο της όλης διαδικασίας. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε ότι και στην έρευνά μας το 90% των ίδιων των πολιτών θεωρούν απαραίτητη έως πολύ απαραίτητη την αύξηση του ποσοστού των ΑΠΕ.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΜΕ ΜΙΑ ΜΑΤΙΑ

- **Οι καταναλωτές στην Ελλάδα αισθάνονται αποκλεισμένοι από τα εθνικά σχέδια ενεργειακής μετάβασης.** Η έκτακτη κλιματική ανάγκη μάς αναγκάζει να πραγματοποιήσουμε την ενεργειακή μετάβαση γρήγορα και επείγοντως, αλλά αυτό πρέπει να γίνει με συμμετοχικό, δίκαιο και δημοκρατικό τρόπο, χωρίς αποκλεισμούς.
- Είναι ξεκάθαρο ότι **υπάρχει ανάγκη ενημέρωσης του κοινού για τους τρόπους μείωσης του ενεργειακού κόστους.** Η ταξική διαφοροποίηση που βρέθηκε στον βαθμό γνώσης για τη μείωση του κόστους υπογραμμίζει την ανάγκη υποστήριξης που θα έπρεπε να δοθεί σε χαμηλότερα εισοδήματα από αυτή την άποψη.
- Οι πολίτες στη χώρα είναι ιδιαίτερα **θετικοί στις λύσεις ΑΠΕ** και πιστεύουν ότι η κυβέρνηση πρέπει να δώσει προτεραιότητα στην ενεργειακή μετάβαση για να αντιμετωπίσει αυτήν την κρίση.
- Οι πολίτες στην Ελλάδα **βρίσκουν κίνητρο και ενδιαφέρονται** για την εφαρμογή λύσεων εξοικονόμησης ενέργειας και ιδιοκατανάλωσης από ΑΠΕ, παρόλο που γνωρίζουν ελάχιστα για τις ενεργειακές κοινότητες και τις κυβερνητικές πρωτοβουλίες για την υποστήριξη της πιο βιώσιμης παραγωγής και κατανάλωσης ενέργειας.
- Για την ενεργειακή μετάβαση υπάρχει επιπλέον **περιθώριο για περισσότερη ενημέρωση**, ιδιαίτερα προς την κατεύθυνση των θετικών επιπτώσεων των ΑΠΕ. Και σε αυτό το θέμα υπάρχει ταξική διαφοροποίηση, με όσους έχουν υψηλότερα εισοδήματα και πανεπιστημιακή μόρφωση να έχουν περισσότερες γνώσεις και πιο θετική στάση. Στην παρούσα φάση, η ενεργειακή δημοκρατία δεν φαίνεται να είναι πολύ δημοκρατική, επειδή τα ζητήματα γύρω από αυτήν είναι πολύ πιο γνωστά στη μέση και ανώτερη κοινωνικοοικονομική τάξη. Οι άνθρωποι που ίσως θα επωφελούνταν περισσότερο από τις ενεργειακές κοινότητες στην καθημερινότητά τους δεν έχουν ακόμα την ενημέρωση και γνώση που απαιτείται ώστε να κινηθούν προς αυτήν την κατεύθυνση.
- **Τα κίνητρα για προσωπικό οικονομικό όφελος** είναι τα πιο σημαντικά για τον τρόπο συμμετοχής στην ενεργειακή μετάβαση και είναι σίγουρα η

στρατηγική που θα πρέπει να υιοθετηθεί για την επικοινωνία της ενεργειακής δημοκρατίας. Οι πολίτες θέλουν το κράτος να έχει τον κεντρικό ρόλο στη διαδικασία της μετάβασης και σε καμία περίπτωση ο ιδιωτικός τομέας.

- Το ενδιαφέρον που κατέγραψε η έρευνα από το σύνολο του πληθυσμού για **πιθανή συμμετοχή σε μία ΕΚΟΙΝ** είναι ένα ιδιαίτερα ενθαρρυντικό στοιχείο, γιατί δείχνει το μέγεθος της ευκαιρίας που υπάρχει για να παρακινηθεί το κοινό, ειδικά αν ενημερωθεί επαρκώς.
- **Ο ρόλος του κράτους αναγνωρίζεται μαζικά ως πολύ σημαντικός** για την προστασία των καταναλωτών από τις αυξήσεις αλλά και ως υπεύθυνου για την παρούσα κατάσταση με την τιμή της ενέργειας.

*Η έρευνα ολοκληρώθηκε εν μέσω της ενεργειακής κρίσης, αλλά πριν ξεκινήσει ο πόλεμος κατά της Ουκρανίας, γεγονός το οποίο είχε ως αποτέλεσμα την ενίσχυση της σημαντικότητας του θέματος.

Για περισσότερες πληροφορίες

Σάντυ Φαμελιάρη, υπεύθυνη προγραμμάτων για το κλίμα και την ενέργεια, ελληνικό γραφείο Greenpeace, 694 0657928, sfamelia@greenpeace.org

Ignacio Navarro, ειδικός σε θέματα κλίματος και ενέργειας, ελληνικό γραφείο Greenpeace, 697 9443305, inavarro@greenpeace.org